

Nr 15

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion om ändrad ordning för beräkning av antalet elektorer vid förstakammarval.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 379, av herr *Håstad*, hemställes, att riksdagen för sin del måtte antaga en lag angående beräkning av antalet elektorer vid förstakammarval jämlikt § 6 mom. 7 första och andra styckena riksdagsordningen, varvid beräkningen på visst i motionen närmare angivet sätt borde utformas så, att Gotlands län samt Malmö, Hälsingborgs, Norrköpings och Gävle städer i fråga om antalet elektorer fullständigt likställdes med de landsting, tillsammans med vilka de skola förrätta förstakammarval.

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Författningsbestämmelser m. m.

Enligt regeringsformen § 49 väljas ledamöterna av riksdagens kamrar på sätt riksdagsordningen och särskild av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Närmare regler om kamrarnas bildande finnas i riksdagsordningen, där §§ 6—12 behandla första kammaren, varjämte §§ 23—30 innehålla vissa för kamrarna gemensamma bestämmelser.

Första kammarens ledamöter skola enligt § 6 mom. 1 riksdagsordningen väljas av landstingen och av stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting. Rörande valkretsindelningen innehåller samma paragraf mom. 2, att Stockholms stad och Göteborgs stad skola var för sig utgöra en valkrets samt att annan stad, som ej deltagar i landsting, skall tillhöra samma valkrets som det landstingsområde, vari staden förut ingått. Vidare stadgas, att flera landstingsområden kunna sammanföras i en valkrets, medan landstingsområde ej må delas å skilda valkretsar. Rörande indelningen i valkretsar hänvisar grundlagen till lagen om val till riksdagen. Denna indelning återfinnes i 1 § vallagen och innebär, att förstakammarvalen i tretton valkretsar förrättas av ett eller två läns landsting. I städerna Stockholm och Göteborg välja stadsfullmäktige förstakammarledamöter. Städerna Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle stå utanför landsting men bilda vid förstakammarval valkrets tillsammans med landstinget i det län, där vederbörande stad är belägen. Slutligen består en valkrets av Kalmar läns båda landstingsområden jämte Gotlands län.

Rörande grundlagens bestämmelser må vidare nämnas, att § 8 riksdagsordningen dels fastslår, att valen till första kammaren skola vara propor-

tionella, dels uttalar, att närmare bestämmelser om valen meddelas i val-lagen.

Antalet ledamöter i landsting är i princip (10 § landstingslagen den 14 maj 1954) beroende av antalet invånare inom landstingskommunens område. Regeln är, att för var och en av de valkretsar, i vilka landstingskommunen vid landstingsmannaval är indelad, utses en landstingsman och därutöver, beroende på folkmängden, en landstingsman för varje *påbörjat* tal av 5 000 invånare. Enligt tidigare rätt (8 § 1 mom. lagen den 10 juni 1924 om landsting) utsågs för varje valkrets, oavsett dess folkmängd, en landstingsman och därutöver en för varje *fullt* tal av 5 000 invånare. Den nu gällande regeln, som innebär en utökning av antalet mandat, infördes genom lagändring i sådan tid före den nya landstingslagens ikraftträdande, att den första gången kunde tillämpas vid 1954 års landstingsval.

Denna mandatökning motverkas dock i viss mån av en samtidigt företagen reduktion av antalet valkretsar vid landstingsmannaval. Enligt 11 § landstingslagen skall vid valkretsindelningen, som verkställs av landstinget självt (13 §), i princip iakttagas, att för varje valkrets kommer att utses minst sju landstingsmän, medan det principiella minimiantalet tidigare var fem landstingsmän. Landstingslagen innehåller en kompletterande regel (12 §), enligt vilken man, om antalet landstingsmän inom en landstingskommun med tillämpning av huvudregeln om en landstingsman per valkrets och därutöver en för varje påbörjat tal av 5 000 invånare skulle komma att understiga 20, har att såsom grund för rättigheten att efter folkmängden välja landstingsmän bestämma ett lägre tal än det tidigare nämnda 5 000. Denna undantagsregel, som endast haft och har betydelse för Gotlands läns landstingskommun, är anledningen till att denna f. n. har 25 landstingsmän. Härav följer i sin tur, att när Gotlands läns landsting skall välja förstakammarledamöter tillsammans med landstinget i Kalmar län, de tre länens landstingsmän icke kunna bilda en gemensam valmanskår. Här har man att tillämpa en i riksdagsordningen § 6 mom. 7 första stycket given undantagsregel:

”Tillhöra flera landstingsområden samma valkrets och är i något av områdena landstingsmännens antal större än som skolat utses, därest den för annat landstingsområde inom valkretsen vid landstingsmannaval gällande grund blivit tillämpad, då skola ej flera av landstingsmännen i förstnämnda område deltaga i valet av riksdagsmän än att valmännens antal svarar mot nyssberörda grund; och skall förty, då riksdagsmannaval för valkretsen skall förrättas, landstinget i det område till sådant antal bland tingets ledamöter utvälja dem, som skola deltaga i riksdagsmannavalet.”

Denna regel tillämpas så, att för Gotlands läns landstingskommun utses en valman och därutöver en för varje påbörjat tal av 5 000 invånare. Oak-

tat Gotlands län består av tre landstingsvalkretsar, behandlas det alltså som likställt med en valkrets inom någon av Kalmar läns båda landstingskommuner.

Stadsfullmäktiges antal är icke på samma sätt som landstingsmännens beroende av folkmängden. Jämlikt kommunallagen (5 §) ha ifrågavarande städer, Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Gävle, att utse 45—60 stadsfullmäktige. Inom dessa av lagen givna gränser bestämma stadsfullmäktige själva hur stort deras antal skall vara.

Då stadsfullmäktige och landsting tillsammans skola utgöra väljare i en förstakammarvalkrets, kunna de, med hänsyn till att de valts efter helt skilda grunder, icke utan vidare bilda en gemensam valmanskår. Därför innehåller § 6 mom. 7 andra stycket riksdagsordningen ytterligare en undantagsregel:

”Tillhöra en eller flera städer, som ej deltaga i landsting, samma valkrets som landstingsområde, då skola ej flera av stadsfullmäktige i sådan stad deltaga i valet av riksdagsmän än att valmännens antal efter folkmängden i staden svarar mot den beträffande landstingsmannaval i allmänhet gällande grund; och skola förty, då riksdagsmannaval för valkretsen skall förrättas, stadsfullmäktige till sådant antal bland sina ledamöter utvälja dem, som skola deltaga i riksdagsmannavalet; stadsfullmäktige skola vid utseendet av valmän bland sig jämväl utse suppleanter för dessa.”

För ifrågavarande fyra städers del tillämpas föreskriften så, att för stad utses en valman och därutöver en för varje påbörjat tal av 5 000 invånare. Staden behandlas alltså som en valkrets inom landstingskommunen.

Till de båda anförda undantagsreglerna sluter sig en i momentets tredje stycke gjord hänvisning: ”Val, varom i detta mom. stadgas, sker proportionellt enligt de närmare grunder, som av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag bestämmer.” Denna hänvisning avser för närvarande lagen den 6 juni 1930 om proportionellt valsätt vid val inom landsting, å kommunalstämma m. m. Enligt Kungl. Maj:ts av innevarande riksdag antagna proposition nr 81 skall denna lag den 1 juli 1955 ersättas av en lag om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunalfullmäktige m. m.

Uttrycket ”efter folkmängden” i 10 § landstingslagen avser enligt ett uttalande av föredragande departementschefen i Kungl. Maj:ts av riksdagen utan ändring bifallna proposition nr 71 till 1954 års riksdag (s. 58) folkmängden enligt de senast offentliggjorda officiella befolkningsstatistiska uppgifterna. Dessa uppgifter innefattas i den av statistiska centralbyrån årligen publicerade redogörelsen för folkmängden inom administrativa om-

råden per den 31 december nästföregående år. Denna uppgift brukar avlämnas till Kungl. Maj:t i maj månad och blir först då offentlig. Antalet landstingsmän för de olika valkretsarna bestämmes alltså som huvudregel efter folkmängden den 1 januari året före det år, under vilket landstingsmannavalet förrättas.

Beträffande antalet valmän för stad utanför landsting skall detta enligt ett utslag av regeringsrätten 1952 (regeringsrättens årsbok 1952: 38) beräknas efter den av statistiska centralbyrån senast uträknade folkmängden, vilket regelmässigt innebär, att folkmängden den 1 januari det år, då förstakammarvalet hålles, blir avgörande. Av detta blir en följd, att antalet valmän för stad, som ej tillhör landsting, i regel skall bestämmas efter folkmängden vid en tidpunkt, som ligger lägst 2 och högst 5 år efter den tidpunkt, som varit den avgörande vid fastställandet av antalet landstingsmän i landstingsområdet.

Anmärkas bör, att medan landstingsmännen och de enligt § 6 mom. 7 utsedda valmännen ha suppleanter, stadsfullmäktige sakna sådana. I sitt utlåtande nr 4 vid 1938 års riksdag påpekade konstitutionsutskottet, att i Stockholm och Göteborg till skillnad från vad som gällde i övriga valkretsar icke funnes möjlighet att vid förhinder för valman att delta i förstakammarval inkalla suppleant. Utskottet uttalade, att med hänsyn till dessa vals rikspolitiska betydelse ett förhinder för en stadsfullmäktig att delta i valet icke borde få kunna utöva inflytande på valutgången. Utskottet har i utlåtande nr 17 vid 1953 års riksdag i samband med av riksdagen bifallen (skrivelse nr 326) begäran om utredning rörande första kammarens sammansättning, ställning och funktioner framhållit, att frågan om enhetlig reglering av suppleantinstitutionerna för de olika valkorporationerna till första kammaren bör uppmärksammas. I sitt utlåtande nr 22 vid samma års höstriksdag över förslaget till ny kommunallag erinrade utskottet om vad som sålunda framhållits.

Motionen

Motionären har på två punkter angripit nu gällande ordning. För det första påpekas i motionen, att tvekan uppstått rörande den tidpunkt, som skall väljas för beräkning av folkmängden i vederbörande landstingskommuner och städer. För det andra göres gällande, att de fyra aktuella städerna utanför landsting ävensom Gotlands län i vissa fall missgynnats, därför att de räknats som enheter och alltså ej fått tillgodoräkna sig de möjligheter till en utökning av mandatantalet, som en indelning i valkretsar alltid ger.

Motionären framhåller, att riksdagsordningen förutsätter, att representationen från de olika områden, som ingå i en förstakammarvalkrets,

proportionellt skall svara mot folkmängdsunderlaget i dessa. Nuvarande system överensstämmer enligt motionären illa med denna princip. Bristen i överensstämmelse säges komma att skärpas vid mandatberäkningen vid 1956 års elektorval.

Motionärens förslag till lösning är följande: För vart och ett av de områden — de fyra städerna och Gotlands län — som ha att utse särskilda valmän, utgår man från folkmängden vid samma tidpunkt före landstingsvalet, som ligger till grund för landstingets uppdelning i valkretsar, d.v.s. den 1 januari året före valet. Till eventuella administrativa förändringar genom inkorporering efter den tidpunkten toges ej hänsyn. Man dividerar så den med stad, respektive Gotlands län, samväljande landstingskommunens folkmängd med antalet mandat i landstinget. Antalet valmän sättes därefter lika med det antal gånger den vid nyssnämnda division erhållna befolkningskvoten går fullt upp i stadens, respektive Gotlands folkmängd.

Motionären menar, att det ideala vore, att riksdagsordningen innehölle dessa regler, men framhåller, att grundlagsändring ej kan ske förrän tidigast 1957 samt att praktiska skäl dessutom kunna tala för att de föreslagna tillämpningsreglerna utformas i en lag av lägre dignitet och mindre svåränderlig än grundlag.

Tidigare behandling

Vid 1953 års riksdag väcktes i båda kamrarna motioner (I: 200 av herr Bengtson m. fl. och II: 256 av herrar Hansson i Skegrie och Hansson i Önnarp) med begäran om författningsändringar därhän, att för valkretsar till första kammaren, i vilka ingingo såväl landstingsområde som stad utanför landsting, bestämmandet av valmännens antal måtte ske med hänsyn till folkmängdens storlek i landstingsområdet, respektive städerna, vid samma tidpunkt. Motionärerna påpekade, att förskjutningar i folkmängdstalen kunde ha inträffat, varigenom en likformig representation i valkollegierna omöjliggjordes.

Konstitutionsutskottet yttrade i anledning av motionerna (utlåtande nr 18), att ifrågavarande bestämmelser icke i och för sig syntes vara väl ägnade att åstadkomma, att landstingsområde och stad utanför landsting bleve i förhållande till invånarantalet lika representerade i valförsamling av ifrågavarande slag. Med hittillsvarande befolkningsutveckling syntes bestämmelserna oftast verka i sådan riktning att stad, som ej deltog i landsting, finge fler representanter i valförsamlingen än staden skulle ha fått, om antalet av dess representanter bestämts med hänsyn till folkmängden vid den tidpunkt, som varit avgörande för landstingsområdets vidkommande. Utskottet påpekade också, att i ovannämnda, av regeringsrätten år 1952 bedömda fall folkmängden i ett område, som inkorporerats

med stad utanför landsting efter det antalet landstingsmän bestämts men före den tidpunkt, som legat till grund vid fastställandet av antalet valmän för staden, beaktats vid bestämmande både av antalet landstingsmän och av antalet valmän för staden. (Det inkorporerade områdets folkmängd var emellertid så ringa att den icke påverkade antalet valmän för den ifrågavarande staden.)

Utskottet ansåg icke dessa konsekvenser tillfredsställande, och menade, att vissa skäl kunde tala för att bestämmelserna ändrades. Emellertid verkade i motsatt riktning regeln, att för varje valkrets skulle, oavsett dess folkmängd, utses en landstingsman. Denna regel medförde, att smärre valkretsar allmänt taget finge proportionellt flera landstingsmän än större. Eftersom var och en av de ifrågavarande städerna, såsom framhållits ovan, vid bestämmande av antalet valmän jämfördes med en valkrets vid landstingsmannaval, och enär vidare envar av städerna är till folkmängden större än de flesta valkretsar vid landstingsmannaval, hade i flertalet fall, trots den av motionärerna påtalade verkan av de nu gällande bestämmelserna, städerna haft efter folkmängden icke flera utan färre representanter i valförsamlingarna än landstingsområdena. Utskottet hänvisade härutinnan till en inom utskottets kansli upprättad sammanställning, som här bifogas (bilaga 1).

Utskottet kunde därför icke tillstyrka motionerna. Det antyddes, att inom utskottet diskuterats, huruvida icke en regel borde införas av den innebörden, att stad utanför landsting skulle ha förhållandevis lika många representanter i valförsamlingen som landstingsområdet, varvid den avgörande tidpunkten för stadens del skulle vara densamma som — enligt gällande regler — legat till grund vid bestämmandet av antalet landstingsmän.

Utskottet hänvisade vidare till att 1950 års folkomröstnings- och valsättsutredning sysslade med att förbereda en reform av landstingsmannavalen. Slutligen anfördes, att utskottet hos riksdagen hemställt om utredning av frågan om partiella reformer inom tvåkammerssystemets ram, berörande första kammarens sammansättning, ställning och funktioner. Utskottet hade i sin motivering till hemställan berört bl. a. spørgsmålet om en breddning av valmansunderlaget vid val till första kammaren. Utskottet ville därför icke i frågans dåvarande läge taga ställning till den framkastade tanken om en mera enhetlig metod för utseende av valmän. Riksdagen biföll utskottets hemställan, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Folkomröstnings- och valsättsutredningens arbete ledde till 1954 års tidigare omnämnda ändring i 1924 års landstingslag, vars sålunda ändrade bestämmelser överflyttats till den nya landstingslagen.

Utskottet

- Genom 1954 års reform av valen till landsting minskades visserligen antalet valkretsar från 193 till 166, men då reformen i realiteten innebar, att varje valkrets fick ett nytt mandat, blev totalresultatet en mandatökning. Var och en av städerna Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle räknas fortfarande vid förstakammarvalen som jämställd med *en* valkrets. Mandatökningen kan därför ytterligare öka disproportionen städerna till nackdel. Samma nackdel drabbar även Gotlands läns landsting, som vid samgående med Kalmar läns båda landsting får utse valmän som om det utgjorde en valkrets.

Mest påtaglig är disproportionen beträffande de största utanför landsting stående städerna. Dess storlek framgår av härvid fogad tabell (bilaga 2). I de i tabellen anförda exemplen har, liksom i det följande, hänsyn icke tagits till den omständigheten, att städerna för närvarande få tillgodoräkna sig folkmängdsökning fram till valåret. Detta kan medföra, att stads underrepresentation blir något mindre än vad i exemplen angivits. Om folkmängdssiffrorna från de för landstingsmannavalen bestämmande tidpunkterna tagas till utgångspunkt för beräkning av antalet valmän, skulle Malmö stad 1950 haft rätt att utse 38 valmän och 1954 41 valmän. Norrköping skulle på samma sätt haft att utse 1950 17 valmän och 1954 19 valmän. Därvid är att märka, att folkmängdssiffrorna voro den 1 januari 1949 för Malmö stad 185 947, för Malmöhus läns landstingskommun 317 906, för Norrköpings stad 83 279 och för Östergötlands läns landstingskommun 259 545 samt den 1 januari 1953 för Malmö stad 198 645, för Malmöhus läns landstingskommun 318 947, för Norrköpings stad 87 451 och för Östergötlands läns landstingskommun 264 516. Enligt den av motionären föreslagna kvotmetoden skulle Malmö utse 48 valmän i stället för 41 och Norrköping 21 i stället för 19, allt med utgångspunkt från folkmängden den 1 januari 1953. Liknande, om än ej lika kraftig underrepresentation föreligger för Hälsingborg och Gotland. För Gävles del är disproportionen icke av den storleksordning, att den för närvarande medför underrepresentation. Sådan kan dock inträda vid framtida förskjutningar i befolkningstalen.

De av motionären påtalade oriktigheterna äro — i synnerhet för Malmö stads del — av den storleksordning, att de enligt utskottets mening böra avhjälpas.

Om disproportionen mellan olika valkretsdelars representation upphäves, bortfaller också det av utskottet år 1953 anförda skälet att ej då föreslå borttagande av ovan omnämnd inkonsekvens vid valet av folkmängdssiffror. Ändras metoden för mandatfördelning, bör samma tidpunkt läggas till grund för mandatberäkningen inom olika delar av en och samma för-

stakammarvalkrets. Icke minst hänsyn till de av inkorporationer följande konsekvenserna gör detta angeläget.

Av det föregående framgår, att utskottet anser en revision av bestämmelserna rörande utseende av valmän vid förstakammarval önskvärd. Denna revision bör föregås av en närmare utredning. Då frågan huvudsakligen är av teknisk natur, bör den kunna lösas fristående från 1954 års författningsutrednings arbete. Med hänsyn till att den av utskottet sålunda föreslagna utredningen kan komma att utmynna i förslag till ändringar ej blott i vallagen utan även i riksdagsordningen bör den bedrivas så skyndsamt, att dess resultat kan framläggas redan vid 1956 års riksdag. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att nu löpande förstakammarmandattider normalt utgå för Östergötlands län med Norrköpings stad år 1956, för Kalmar läns båda landstingsområden och Gotlands län år 1959 samt för Malmöhus län med Malmö och Hälsingborgs städer även som Gävleborgs län med Gävle stad år 1960.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om sina i det föregående återgivna år 1953 gjorda uttalanden i fråga om enhetlig reglering av suppleantinstitutionen för de olika valkorporationerna till första kammaren. Avsaknaden av suppleanter för stadsfullmäktige kan såväl vid förstakammarval, förrättade av Stockholms och Göteborgs stadsfullmäktige, som vid utseende av valmän jämlikt § 6 mom. 7 riksdagsordningen — i Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Gävle — medföra slumpmässiga förskjutningar mellan partiernas representation.

Utskottet får under återopande av vad sålunda anförts hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II: 379 ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av bestämmelserna rörande utseende av valmän vid förstakammarval samt om förslag till nya sådana bestämmelser.

Stockholm den 25 mars 1955

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Hällgren, Damström, Pettersson, Weiland, Herlitz, Fritiof Karlsson, Olsén, Bror Nilsson och Lundström;

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, Fast, Håstad, Spångberg, Jonsson i Haverö, Adamsson och Stenberg.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN
Förstakammarvalet 1940

	Folk m ä n g d		Antalet lands- tingsmän resp. valmän	Antal invånare 1/1 1937 per lands- tingsman resp. valman	Antal invånare 1/1 1940 per lands- tingsman resp. valman	Antalet valmän en- ligt motionärernas förslag
	1/1 1937	1/1 1940				
Landstingsområdet	244 525	244 148	54	4 528	4 521	14
Norrköping	67 727	70 379	15	4 515	4 692	

Förstakammarvalet 1948

	Folk m ä n g d		Antalet lands- tingsmän resp. valmän	Antal invånare 1/1 1945 per lands- tingsman resp. valman	Antal invånare 1/1 1948 per lands- tingsman resp. valman	Antalet valmän en- ligt motionärernas förslag
	1/1 1945	1/1 1948				
Landstingsområdet	253 414	257 657	57	4 445	4 520	16
Norrköping	75 792	81 902	17	4 458	4 818	

MALMÖHUS LÄN
Förstakammarvalet 1944

	Folk m ä n g d		Antalet lands- tingsmän resp. valmän	Antal invånare 1/1 1941 per lands- tingsman resp. valman	Antal invånare 1/1 1944 per lands- tingsman resp. valman	Antalet valmän en- ligt motionärernas förslag
	1/1 1941	1/1 1944				
Landstingsområdet	311 650	312 200	72	4 328	4 336	32
Malmö	155 506	163 116	33	4 712	4 943	
Hälsingborg	62 176	64 040	13	4 783	4 926	

Förstakammarvalet 1952

	Folk m ä n g d		Antalet lands- tingsmän resp. valmän	Antal invånare 1/1 1949 per lands- tingsman resp. valman	Antal invånare 1/1 1952 per lands- tingsman resp. valman	Antalet valmän en- ligt motionärernas förslag
	1/1 1949	1/1 1952				
Landstingsområdet	317 906	318 224	74	4 296	4 300	38
Malmö	185 947	196 490	40	4 649	4 912	
Hälsingborg	70 729	71 993	15	4 715	4 800	

GÄVLEBORGS LÄN
Förstakammarvalet 1944

	Folk m ä n g d		Antalet lands- tingsmän resp. valmän	Antal invånare 1/1 1941 per lands- tingsman resp. valman	Antal invånare 1/1 1944 per lands- tingsman resp. valman	Antalet valmän en- ligt motionärernas förslag
	1/1 1941	1/1 1944				
Landstingsområdet	234 567	233 633	52	4 511	4 493	8
Gävle	39 737	40 211	9	4 415	4 468	

Förstakammarvalet 1952

	Folk m ä n g d		Antalet lands- tingsmän resp. valmän	Antal invånare 1/1 1949 per lands- tingsman resp. valman	Antal invånare 1/1 1952 per lands- tingsman resp. valman	Antalet valmän en- ligt motionärernas förslag
	1/1 1949	1/1 1952				
Landstingsområdet	235 843	239 448	52	4 535	4 605	10
Gävle	45 315	47 584	10	4 532	4 758	

O m r å d e	Antal inv. 1/1 1953	Antal lands- tingsmandat 1954 (1950)	Antal inv. per lands- tingsmandat 1954	Antal valmän enl. folkmängden 1/1 1953		Antal inv. per elektor
				gällande principer	motionä- ren	
I. Malmöhus läns						
landstingskommun	318 947	78 (74)	4 089	—	—	—
Malmö stad	198 645	—	—	41	48	4 845
Hälsingborgs stad	71 999	—	—	16	17	4 499
II. Östergötlands läns						
landstingskommun	264 516	65 (56)	4 069	—	—	—
Norrköpings stad	87 451	—	—	19	21	4 602
III. Gävleborgs läns						
landstingskommun	240 944	58 (52)	4 154	—	—	—
Gävle stad	48 305	—	—	11	11	4 391
IV. Kalmar läns						
1) norra lands- tingskommun	93 462	23 (21)	4 063	—	—	—
2) södra lands- tingskommun	144 516	36 (32)	4 014	—	—	—
3) båda lands- tingskommun.	237 978	59 (53)	4 033	—	—	—
Gotlands läns landstingskommun	58 508	25 (21)	2 340	13	14	4 500